

27. 9. 2018 19.00 hodin, Kongresové centrum Zlín - Velký sál

SLAVNOSTNÍ ZAHÁJENÍ SEZONY A FESTIVALU HARMONIA MORAVIAE 2018

MÁ VLAST

KONCERT KE 100. VÝROČÍ VZNIKU ČESKOSLOVENSKA

HARMONIA MORAVIAE

16. ročník mezinárodního hudebního festivalu

• 2018 •

fb
fm
Filharmonie
Bohuslava Martinů

A stylized tree logo with gold branches and leaves. The roots are visible at the bottom. The logo is positioned in the lower right quadrant of the poster.

BEDŘICH SMETANA Má vlast

Vyšehrad
Vltava
Šárka

přestávka

Z českých luhů a hájů
Tábor
Blaník

FILHARMONIE BOHUSLAVA MARTINŮ

TOMÁŠ BRAUNER, *dirigent*

hlavní partner koncertu:

ČESKÁ
spořitelna

Předpokládaný konec koncertu ve 20.55 hodin.

Dovolujeme si Vás zdvořile požádat, abyste se v přestávkách mezi jednotlivými symfonickými básněmi zdrželi projevu potlesku.

Změna programu vyhrazena.

Vážení a milí přátelé, dámy a pánové,

z pozice nového šéfdirigenta Filharmonie Bohuslava Martinů si Vás dovoluji co nejsrdečněji přivítat na zahajovacím koncertu 16. ročníku festivalu Harmonia Moraviae. Již zanedlouho si naše země připomene výročí sta let od vzniku Československé republiky, a dnešní slavnostní večer, který současně otevře v pořadí již 73. koncertní sezonu zlínského symfonického orchestru, proto nabídné program vskutku mimořádný. Jsem velmi potěšen, že právě dnes, v předvečer svátku patrona českých zemí sv. Václava, budu moci

řídít provedení Smetanovy Mé vlasti, tedy jedinečného díla oslavujícího naši bohatou historii, krásy zdejší krajiny i půvab nezměnitelného lidového koloritu. V podání Filharmonie Bohuslava Martinů zkrátka zazní zcela výjimečná kompozice, jež právem náleží k nejcennějším klenotům české hudby i celé naší kultury. K pokladům ozdobným bílo-červeno-modrou trikolórou, které v těžkých dobách mnohdy sehrály důležitou úlohu při získávání tolik potřebné svobody a demokracie.

Váš **Tomáš Brauner**
šéfdirigent Filharmonie Bohuslava Martinů

BEDŘICH SMETANA

* 2. března 1824, Litomyšl

† 12. května 1884, Praha

MÁ VLAST

Zkomponováno:

září 1874 – březen 1879

Premiéra:

5. listopadu 1882
Palác Žofín, Praha
Orchestr Královského
zemského českého divadla,
dirigent Adolf Čech

Přibližná durata: 77 minut

Instrumentace:

pikola, 2 flétny, 2 hoboje,
2 klarinet, 2 fagoty,
4 lesní rohy, 2 trubky,
3 trombóny, tuba, tympány,
triangl, činely, velký buben,
2 harfy, smyčce

Poprvé FBM provedla:

29. května 1947
Velké kino, Zlín
dirigent Rudolf Kvasnica

Naposledy FBM provedla:

17. září 2014
Kongresové centrum Zlín
dirigent Stanislav Vavřínek

V české hudební kultuře patrně nenalezneme kompozici, jež by zaujímala tak výsostné postavení a která by se zároveň těšila takové přízni publika, jako cyklus symfonických básní *Má vlast* Bedřicha Smetany. Šestidílný opus je vrcholným vlasteneckým manifestem a současně zcela ojedinělým zjevem v celé světové hudební literatuře. Prostřednictvím hudby se autorovi podařilo namalovat barvitý obraz znázorňující významné události naší historie a zároveň pestře vylíčit zdejší krajinu i specifickou českou národu. Řada hudebních badatelů na *Mou vlast* nahlíží jako na jakési umělecké ztvárnění vlasteneckých idejí a snah tehdejší české společnosti. Tyto ve své době pokrokové myšlenky pak byly v české hudbě vůbec poprvé vyjádřeny s takovou sugestivností a zároveň bez záměru o jakoukoli prvoplánovost či snad přehnanou podbíživost. Právem se proto *Má vlast* stala pomyslným základním kamenem české symfonické tvorby a beznadsázky také českým národním symbolem.

V hudebních dějinách téměř každého ná-

roda lze vypočítat skladatele nesoucího přívlastek „národní“ – například v Rusku jím byl Michail Ivanovič Glinka, v Polsku Stanisław Moniuszko, v Norsku Edvard Grieg atd. Za zakladatele české národní hudby je, jak známo, pokládán Bedřich Smetana, na něhož bývá dodnes poněkud pateticky nahlíženo jako na neohroženého bojovníka za českou hudbu. Díky až chorobné glorifikaci Smetany ze strany kontroverzního Zdeňka Nejedlého (muzikologa, historika a rovněž prvního pounorového ministra školství), však často bývala osoba litomyšlského rodáka opředena mnoha mýty a zanesena stereotypními nánosy, jež do značné míry ovlivňovaly vnímání jeho skladatelského odkazu. Zatímco Smetanu Nejedlý fanaticky prosazoval a stavěl jej na piedestal pokroku, velmi razantně naopak zavrhoval hudbu Janáčka, Suka, Martinů a zejména Antonína Dvořáka. **Donedávna se pak tradovala legenda, že toto vehementní odsuzování bylo důsledkem jistého incidentu, při němž Dvořák údajně odmítl dát Nejedlému za ženu svoji**

dceru Otylku a snad v záchvatu rozčilení jej měl srazit ze schodů. Uvedená historka se však zcela jistě nezakládá na pravdě, neboť oba pánové se dle všeho nikdy nesetkali. Svě silné antipatie k Dvořákovi nicméně Nejedlý prosazoval dosti radikálně. Nechvalně proslulým se stal jeho výrok, že „Dvořák je balvan, který si musí každý začínající muzikant odvalit z cesty, aby mohl dál“. Nejedlého nekompromisní postoje, které se opíraly hlavně o domněle přehnaný Dvořákův kosmopolitismus, pak zásadně rozdělovaly českou veřejnost na dva nesmiřitelné tábory: buď Smetana, nebo Dvořák! A právě zde možná pramení ono mylné nahlížení na osobu Bedřicha Smetany, který býval mnohými jedinci neprávem považován za zarytého Dvořákova antipoda, velkého rivala, ba dokonce nepřítele.

Za „otce symfonické básně“ je mnoha hudebními historiky považován Franz Liszt. Právě tohoto původem rakouského skladatele a zároveň geniálního pianistu navštívil roku 1857 Bedřich Smetana ve Výmaru. Krom inspirujícího osobního setkání se mu při této příležitosti naskytl možnost poprvé vyslechnout Lisztovu *Faustovskou symfonii*, jejíž jednotlivé části lze zařadit do kategorie „symfonická báseň“. **Koncepce tohoto žánru, v němž dochází k propojení hudební řeči s mimohudebními představami, Smetanu přímo fascinovala. Silně ovlivněn touto zkušeností následně pojal rodák z Litomyšle úmysl vytvořit kompozici založenou na podobné bázi.** V té době již sídlil ve švédském Göteborgu, kde působil po dobu pěti let (1856–61) jako ředitel tamější Filharmonické společnosti a hudební pedagog. Nutno dodat, že ve srovnání s Prahou byl tehdejší Göteborg malým provincinál-

ním městečkem, z hlediska kvality a četnosti kulturního provozu poněkud fádním, hudebně dosti konzervativním a umělecky do značné míry izolovaným. Avšak právě zde, na jihu Švédska, vznikly Smetanovy první programní opusy zkomponované po vzoru Lisztových symfonických básní a pojmenované *Richard III.*, *Valdštyňův tábor*, *Hakon Jarl*. Při práci na uvedené trojici skladeb, častokrát souhrnně označované jako tři tzv. „švédské básně“, se Smetana nechal zjevně inspirovat dějinnými náměty vycházejícími z anglosaské i české historie a severské mytologie. Premiérového orchestrálního uvedení se ovšem zmíněná díla nedočkala ve Švédsku, ale paradoxně až v Praze, kam se Smetana roku 1861 navrátil. **Tehdy sedmatřicetiletý skladatel však ještě neměl vybudovanou patřičnou reputaci; usilovnou prací a zapojením do společenského i uměleckého života se nicméně snažil o její získání.** Roku 1863 spoluzaložil pražskou Uměleckou besedu a v témže roce se rovněž stal sbormistrem pěveckého sboru Hlahol. Počínaje zářím 1866 pak nastoupil na vysněnou pozici kapelníka opery Prozatímního divadla v Praze, na níž setrval po dobu osmi let.

V 60. letech 19. století se Bedřich Smetana z hlediska kompozičního soustředil zejména na operní tvorbu. Roku 1863 spatřila světlo světa skladatelova vůbec první opera *Braniboři v Čechách*, následovala *Prodaná nevěsta* (1866) a *Dalibor* (1867). Po dokončení *Libuše* (1872), v pořadí již čtvrté opery, se její autor začal zabírat myšlenkami na zhotovení několika symfonických básní, které by svým ideovým obsahem úzce korespondovaly s vnitřním sdělením zmíněného operního díla oslavujícího mytickou českou kněžnu.

Výhledově plánoval zhudebnit obraz bájněho Vyšehradu a řeky Vltavy. Kromě uvedené dvojice pak přemítal nad vytvořením dalších tří částí s názvy *Říp*, *Lipany* a *Bílá hora*. Přípravu na zkomponování série vlastenecky orientovaných symfonických básní však musel na jistou dobu odložit, neboť byl toho času silně zaneprázdněn prací na další operě (*Dvě vdovy*) zkompletované na počátku roku 1874. O pár měsíců později se ovšem začala dramaticky zhoršovat Smetanova ušní choroba, která ve výsledku vedla až ke skladatelově úplné hluchotě. Se svým nepříznivým zdravotním stavem se zpočátku smířoval velmi těžce; záhy navíc rezignoval na kapelnickou funkci v pražském Prozatímním divadle. Nastalé okolnosti pak přivedly Smetanu do nemalých finančních obtíží a donutily jej přestěhovat se ke své nejstarší dceři Žofii a jejímu choti na myslivnu do Jabkenic poblíž Mladé Boleslavi. I přes kompletní hluchotu a četné zákazy lékařů byl skladatelsky stále velmi činný. Dle dochovaných zpráv údajně komponoval dosti urputně, jako by chtěl sobě i svému okolí dokázat, že jej hudební múza stále neopustila a že závažný handicap nezlomil jeho odhodlání, vůli i ducha. Roku 1877 Smetana dokonce poznamenal, že během prvních tří let pobytu v Jabkenicích zkomponoval více hudby, než za celou předchozí dekádu. Ve zmíněném venkovském sídle konečkonců vznikla řada autorových vrcholných děl; lze jmenovat například obě řady *Českých tanců*, opery *Hubička*, *Tajemství* a *Čertova stěna*, dva smyčcové kvartety nebo sborovou *Píseň na moři*. V témže čase začínal být zároveň vnímán jako hlavní reprezentant české národní hudby a díky neobyčejnému mistrovství se mu dostávalo mnoha poct a veřejného uznání.

K soustavné kompoziční práci na *Mé vlasti* přistoupil Bedřich Smetana na podzim roku 1874, tedy v době, kdy již byl zcela bez sluchu. Ani jednu část, byť její sebemenší tón, tudíž nikdy neslyšel. V průběhu jednoho roku vznikl nejprve *Vyšehrad*, nato *Vltava*, vzápětí *Sárka* a konečně *Z českých luhů a hájů*. Tuto tetralogii následně její autor pojmenoval souborným označením *Vlast*. Roku 1878 se k dílu opět navrátil – předsevzal si totiž navázat na existující čtveřici několika dalšími básněmi rostoucími ideově z odkazu husitství. Zpočátku zamýšlel vyhotovit tři nové samostatné díly, jež by postupně nesly názvy *Tábor*, *Blaník* a *Svoboda*. Nakonec se rozhodl jen pro první dva, které zároveň vnímal jako ucelený myšlenkový komplex. Tato dvojice pak ve výsledku vykazuje pevné sepětí i z hlediska hudebního – úvodní citace husitského chorálu v *Blaníku* totiž přímo navazuje na poslední taktý *Tábora*. Z tohoto závodu si Smetana přál, aby byly obě závěrečné básně prováděny bez přerušení. Finální pasáž *Blaníku*, v níž zaznívá motiv *Vyšehradu*, je pak dokladem toho, že celý cyklus nesešává pouze z několika izolovaných částí, ale že naopak působí jako vnitřně promyšlený a kompaktní celek. Po dokončení *Blaníku* v březnu roku 1879 Smetana opatřil konečnou šestici definitivním názvem *Má vlast*. Jednotlivé části pak mají zcela rozdílný charakter. *Vyšehrad* překypuje vznešeností, *Vltava* naopak hravostí až laškovností, *Sárka* je divoká a vášnivá. Radostně a hymnický působící *Z českých luhů a hájů* střídá *Tábor*, pln neústupnosti, síly i majestátnosti. Závěrečný *Blaník* pak svým vnitřním sdělením prorokuje slavnou budoucnost českého národa. Ke každé básni později Smetana připsal i stručný nástin konkrétního programového obsahu.

V průběhu 70. let 19. století sice bývaly jednotlivé básně postupně uváděny na koncertních pódii, avšak jako celek byla *Má vlast* poprvé souborně provedena až po více než třech letech od dokončení poslední části. Premiéra kompletního cyklu se uskutečnila v prostorách pražského Paláce Žofin dne 5. listopadu roku 1882, kdy pod vedením dirigenta Adolfa Čecha zazněl v podání vůbec nejstaršího doposud existujícího českého symfonického tělesa, Orchestru Královského zemského českého divadla, nesoucího v současnosti název Orchester Národního divadla. Stojí za zmínku, že tuto událost si nenechal ujít ani samotný Smetana, byť již byl toho času zcela neslyšící. Není pak překvapivé,

že prvé uvedení *Mé vlasti* dosáhlo obrovského ohlasu u veřejnosti. Povzbuzen tímto mimořádným úspěchem zamýšlel Smetana roku 1883 navázat na *Mou vlast* zcela novým rozsáhlým symfonickým cyklem, pracovně nazvaným *Pražský karneval*. Ten měl co do stylu navazovat na cyklus autorových klavírních *Českých tanců* – měl být tedy sestaven z několika tanečních částí, nad nimiž by se rozvíjely lyrické a epické scény. Toto dílo se však již nepodařilo nemocnému skladateli dokončit, a tak z něj zbyl pouhý fragment v podobě přibližně šestiminutové *Introdukce* a *Polonézy*. Zmíněné torzo bylo veřejně uvedeno 2. dubna roku 1884, tedy ještě za skladatelova života. Samotný Smetana se nicméně této premiéry z důvodu rychle postupující závažné psychické poruchy neúčastnil, přestože se jednalo o koncert uspořádaný u příležitosti celonárodních oslav jeho 60. narozenin. Drobné dílko ovšem tehdy vyvolalo značné rozpaky. Řada z přítomných jej pokládala za dosti nezdařenou či přímo úpadkovou a ti nejradikálnější kritikové se jej dokonce nezdřáhali označit za pouhý výplod Smetanova chorého mozku. Toho času již totiž byla skladatelova povaha dosti poznamenána halucinacemi a paranoiou a jeho písemné i ústní vyjadřování se pro okolí stávalo čím dál více nesrozumitelné. V posledních měsících života se pak Smetanova nemoc vystupňovala natolik, že se stal doslova nebezpečným pro sebe i své okolí. Býval mnohdy zmatený, jeho chůze nestabilní, často padal, a dokonce se u něj začaly projevovat i silné sklony k agresi – v záchvatech demoloval nábytek i některé své kompozice a dle dochovaných zpráv ohrožoval pistolí své blízké. Ačkoli se Smetanovy lékařské záznamy nedo-

Dobový plakát k premiéře *Mé vlasti* z 5. listopadu roku 1882.

chovaly, přesto se řada teoretiků přiklání k názoru, že trpěl buď stařeckou demencí, nebo progresivní paralýzou. V závěru života proto musel být pod neustálým dohledem. Ostatně krátce po dovršení šedesáti let byl v tomto kritickém stadiu převezen kočářem z Jabkenic do pražského ústavu pro choromyslné, kde po třech týdnech zemřel.

Vyšehrad

Zkomponováno:	18. listopadu 1874
Premiéra:	14. března 1875, Praha
Přibližná durata:	16 minut

Na vůbec první symfonické básni celého cyklu začal Smetana pracovat již v roce 1872. Dle vlastních poznámek mu ovšem onen proslulý vstupní harfový motiv vytanul na mysli až v noci na 20. října 1874, a to údajně takřka přesně v okamžiku, kdy u něj naplno propukla hluchota. Řada hudebních odborníků pak spekuluje nad tím, zda je úvodní dvojice tónů Smetanovým důmyslným hudebním monogramem (B – eS), či zda zvolenou tóninu autor použil jen z ryze praktických důvodů. Ať tak či onak, není bez zajímavosti doplnit, že zmíněná hlavní hudební myšlenka *Vyšehradu* slouží už od roku 1933 jako ústřední znělka stanice Praha Československého (nyní Českého) rozhlasu.

Úvodní báseň *Mé vlasti* otevírají tóny bájeného Lumíra hrajícího na tzv. varyto, tedy na nástroj českých mytických pěvců podobný lyře. Nato se z temných hlubin vynořuje Vyšehrad, kompozice dále hudebně líčí jeho vznik a růst až k jeho proslulosti, stejně jako slávu rytířských turnajů. Dramatická pasáž poté odkazuje na mnohé odehrané bitvy,

vítězné i ty nešťastné, a postupně směřuje až ke zkáze tohoto pyšného hradu. V závěru skladby dochází k drobné reminiscenci, k jakési připomínce kdysi slavné historie Vyšehradu a zároveň bolestné vzpomínce na padlé bojovníky.

Vltava

Zkomponováno:	8. prosince 1874
Premiéra:	4. dubna 1875, Praha
Přibližná durata:	12 minut

Vltavu, druhou symfonickou báseň celého cyklu, počal Smetana komponovat neprodleně po dokončení *Vyšehradu* a vyhotovil ji za necelé tři týdny. Tato pasáž, jak známo, je hudebním popisem průběhu toku řeky Vltavy. Všimá si však také okolní české krajiny, obyvatel žijících v její blízkosti i nezaměnitelného lidového koloritu. Vltava vyvěrá na Šumavě studený a teplým pramínkem. Skladbu tak otevírá zvukomalebná hra drobných vln, které posléze splynou v jeden celek. Řeka nadále mohutní, aby dosáhla své plné krásy. Vltava nejprve protéká hlubokými šumavskými lesy, v nichž právě probíhá myslivecký hon doprovázený typickým fanfárami loveckých rohů. V následující epizodě tok míjí jihočeskou vesnici, která zrovna žije svatební veselí za zvuků tradiční polky. Tu střídá noční pohádková scéna, kdy pod siluetami slavných českých hradů se ve stříbřitém měsíčním svitu odehrává rej rusalek ve vlnách Vltavy. Řeka posléze protéká údolím bývalých Svatojánských proudů, tedy divokým, obtížně splavitelným úsekem mezi Štěchovicemi a Slapy, plným skalisek a peřejí, zatopeným při výstavbě

štěchovické nádrže roku 1943. Ani tato část však řeku nezastaví; nadále se majestátně valí ku Praze, protéká okolo Vyšehradu, až v závěru zmizí v Labi.

Vltava představuje bezesporu nejnámější a nejoblíbenější báseň celého cyklu. Někteří kritikové ovšem Smetanovi vytýkali, že při jejím komponování pouze transponoval známou dětskou píseň *Kočka leze dírou* do mollové tóniny. Jako mnohem pravděpodobnější se nicméně jeví domněnka, že podstatný zdroj inspirace Smetana nalezl při svém göteborgském pobytu. Tam se patrně setkal s melodicky velmi podobnou švédskou lidovou písní zvanou *Ack Värmeland du sköna*, kterou posléze jistým způsobem modifikoval. Nutno ovšem dodat, že hlavní osmitaktový nápěv použitý ve *Vltavě* se vyskytuje v mnoha lidových písních v celé řadě evropských národů. Pro zajímavost pak lze zmínit také značnou melodickou příbuznost *Vltavy* s melodií izraelské hymny zvané *Hatikva*, jejímž autorem je Samuel Cohen. Je nicméně zapotřebí podotknout, že ačkoli se v obou případech jedná o takřka totožný nápěv, Smetana i Cohen jej prokazatelně použili zcela nezávisle na sobě.

Šárka

Zkomponováno:	20. února 1875
Premiéra:	17. března 1877, Praha
Přibližná durata:	9 minut

V průběhu ledna a února roku 1875 pracoval Bedřich Smetana na *Šárce*, jež mezi všemi ostatními básněmi cyklu zaujímá jedno důležité prvenství: jedná se totiž o jedinou část, která je svým mimohudebním obsahem epická a líčí děj podle konkrétní literární předlohy.

Zhudebňuje epizodu ze staré české pověsti o dívčí válce a zejména kvůli svému velkému dramatickému vypjetí bývá mnohdy označována jako jakési hrdinské intermezzo.

Hudba vypráví příběh o Ctiradovi, jehož vyslal kníže Přemysl, aby zlomil odboj vzpurných žen. Mladý vladyka se svojí družinou projíždí na koních krajinou a snaží se neústupně dívky vypátrat. Ty však na muže vymyslí lest – nejkrásnější z nich, Šárku, přiváží v lese ke stromu. V okamžiku blížícího se příjezdu družiny vášnivá a svůdná Šárka (ztělesněna klarinetem) spustí falešný nářek, že ji takto nechaly její družky napospas nepřátelům. Šárce se podaří v Ctiradovi vzbudit soucit a jeho až dosud trvajícím nenávist se v mžiku promění v hlubokou lásku. Hudba posléze líčí milostné vzplanutí mezi Šárkou (klarinet) a Ctiradem (violoncello), načež vzápětí vypukne bujaré veselí vyjádřené tancem a posílené několika měšci medoviny. Rozdovádění a společensky dosti znavení muži následně usínají. Do nastalého ticha však Šárka náhle zatroubí na roh, čímž dá znamení svým družkám, které jí z dále odpovídají. Do tohoto místa vložil Smetana tklivou klarinetovou pasáž, jež má symbolizovat výčitky Šárčina svědomí vůči Ctiradovi, který bude kvůli důmyslné lsti zahuben. Celou skladbu uzavírá bouřlivý závěr; dívky totiž spící a nic netušící muže do jednoho pobijí.

Z českých luhů a hájů

Zkomponováno:	18. října 1875
Premiéra:	10. prosince 1876, Praha
Přibližná durata:	13 minut

V pořadí čtvrtá část *Mé vlasti* již vznikala

v jabkenické myslivně – právě na tomto místě na Smetanu mocně zapůsobilo krajinné prostředí středočeského venkova. Báseň *Z českých luhů a hájů* je proto skladatelovým vyjádřením oslavy české přírody i zdejšího lidu. Skladbu její autor vyhotovil v říjnu roku 1875, byť nad jejím komponováním přemítal již mnohem dříve. Není bez zajímavosti doplnit, že premiérové uvedení tohoto opusu v prosinci roku 1876 doprovázel nebývalý úspěch a na žádost publika dokonce musela být celá báseň kompletně zopakována.

Programový obsah díla lze chápat jako sestup z vrcholu kopce lesem dolů do údolí a do vsi. Počáteční hymnický tok hudby předkládá obraz širokého výhledu na labskou nížinu, nato se ozývá prostá dívčí píseň symbolizující těsné pouto člověka s okolní přírodou. Hudební proud vzápětí posluchače přenesl do vznešeného lesa, se svým typickým přítímím a ptačím zpěvem, a následně také do úrodných polí. Vrchol celé básně představuje obraz venkovských dožinek, oslavujících konec sklizně, doprovázených typickým lidovým tancem – polkou, která postupně pomyslňe roztančí celý kraj.

Tábor

Zkomponováno:	13. prosince 1878
Premiéra:	4. ledna 1880, Praha
Přibližná durata:	12 minut

Jak již úvodní odstavce předestřely, po dokončení básně *Z českých luhů a hájů* Smetana práci na *Mé vlasti* na jistou dobu přerušil. Po tříleté přestávce se však k cyklu navrátil, a koncem roku 1878 tak vznikla v pořadí pátá část pojmenovaná *Tábor*. Kompozice tematicky vyrůstá z jediného základu, a sice z me-

lodie jednoho z neznámějších husitských chorálů *Ktož Jsú boží bojovníci*. Stojí za doplnění, že Smetana považoval období husitství za vrcholnou éru českého uvědomění a národní svébytnosti. Uvedený nápev, jenž je zaznamenaný v Jistebnickém kancionálu pocházejícímu přibližně z roku 1420, pak ve své době sloužil jako hymna Žižkových vojsk.

Symfonická báseň *Tábor* nelíčí jednotlivé husitské bitvy, ale snaží se o vykreslení celkového obrazu husitství, jeho vůle, vytrvalosti a nepoddajnosti. Hlavní hudební motiv přejatý ze zmíněné bojové písně skladatel rozčlenil na tři části: ta první, spojená se slovy „*Ktož Jsú boží bojovníci a zákona jeho*“, je pomyslnou výzvou k boji. K ní kontrastuje lyrická pasáž „*Prostež od Boha pomoci a důfajte v něho*“, kterou naopak Smetana pojímal jako jakousi prosebnou modlitbu. Silnou víru ve vítězství pak znázorňuje poslední část chorálu „*Že konečně vždycky s ním zvítězíte*“. Ve výsledku je tedy kompozice hudebním ztvárněním nezdolnosti husitů, neústupnosti jejich idejí i pevně naděje v pozitivní budoucnost.

Blaník

Zkomponováno:	9. března 1879
Premiéra:	4. ledna 1880, Praha
Přibližná durata:	15 minut

Závěrečná symfonická báseň *Mé vlasti* dostala své jméno podle legendami opředěného středočeského vrchu (638m) nacházejícího se nedaleko Vlašimi. V jeho nitru, jak pravi stará česká pověst, dřímá svatováclavské (podle starší verze husitské) vojsko čekající, až nastane den, kdy bude národu nejhůře.

V tom okamžiku vojáci v čele se sv. Václavem procitnou a vyjedou zemi na pomoc. Legenda o Blaníku, pocházející pravděpodobně z 15. století, pak v těžkých časech mnohdy představovala symbol víry v získání svobody českého národa.

Bedřich Smetana v *Blaníku* hudebně vyjádřil spojení husitských myšlenek s vizí české budoucnosti. Skladba ve svém úvodu navazuje na předcházející *Tábor* citací husitského chorálu; ten vzápětí přechází v pochodový rytmus odkazující na vzpomínku na dobu husitskou. Střídá ji idylická scéna malého

pastýře, který rozezpívává okolní krajinu. Tu však přeruší dramatická pasáž předpovídající příchod těžkých bitev. V okamžiku nejtěžších bojů zaznívá poslední část husitského chorálu „*Že konečně vždycky s ním zvítězíte*“, jakožto signál k osvobození. Chorál postupně přechází v pochod symbolizující šikující se zástupy vojáků a následný marš vzývaného útvaru z nitra hory. Husitská melodie se v závěrečné pasáži spojuje s motivem *Vyšehradu*, symbolem dávné české slávy; slavnostní fanfáry pak v mohutném finále dovršují prorocké vidění budoucnosti.

POHLED DO HISTORIE FBM

Již od samotného počátku své činnosti se zlínská filharmonie, podobně jako i ostatní české orchestry, soustředila zejména na provozování české hudby. Toto tvrzení dokládá především skutečnost, že právě kompozice domácích autorů (Smetany, Dvořáka, Janáčka, Fibicha, Suka či Martinů) v jejím koncertním repertoáru zprvu zcela dominovaly. Pokud bychom provedli statistický výzkum za období prvních pěti let činnosti zlínského symfonického orchestru, dospěli bychom ke zjištění, že na koncertech nejčastěji zaznívala díla Antonína Dvořáka; pomyslná stříbrná příčka by pak připadla Bedřichu Smetanovi. Ostatně z celkového počtu 214 skladeb provedených zlínskou filharmonií v průběhu let 1946–50 jich plných 154 pocházelo z pera Dvořáka a Smetany.

Za dobu své více než sedmdesátileté existence provedla Filharmonie Bohuslava Martinů Smetanův cyklus *Mé vlasti* nejméně

Rudolf Kvasnica, hlavní dirigent zlínské filharmonie v letech 1946–1954.

stokrát, a to nejen ve svém domovském sídle, ale rovněž na mnoha místech v blízkém i vzdálenějším okolí, a dokonce také v zahraničí. Vůbec poprvé zlínské těleso (ještě pod původním názvem Symfonický orchestr n. p. Baťa) uvedlo *Mou vlast* dne 29. května roku 1947 v sále Velkého kina. „*Nádherný večer, radostný úspěch!*“ Přesně takto tehdejší novinové titulky pochvalně referovaly o zdaru tohoto koncertu. V dnešní době sice nejsme s to společlivě posoudit, jak objektivní tehdejší kritika byla, přesto stojí za zmínku, že místní tisk nejpozitivněji ohodnotil zejména zvukovou stránku zesíleného devadesáticenného tělesa i jeho údajně vysokou uměleckou kvalitu. Kritikové se neopomenuli pozastavit ani nad suverénní prací dirigenta Rudolfa Kvasnici, jehož výkon označili za velmi precizní. Počínaje tímto okamžikem se květnové uvedení *Mé vlasti* ve Zlíně stalo na dlouhou dobu jakousi tradicí.

O mimořádné oblibě Smetanova cyklu pak zcela výmluvně vypovídají záznamy z kvě-

na roku 1971, kdy jej v průběhu jednoho kalendářního měsíce realizoval tehdejší Státní symfonický orchestr Gottwaldov celkem jedenáctkrát, a to na jedenácti různých místech. V rámci svého zájezdového turné, pořádaného u příležitosti oslav konce II. světové války, provedl *Mou vlast* nejprve v Uherském Brodě, poté ve Zlíně, Hodoníně, Brumově, Napajedlích, Kroměříži, Bystřici pod Hostýnem, Uherském Hradišti, dále v Holešově, Luhačovicích a konečně ve Slavičíně. Takto bohatá a současně náročná zájezdová činnost ovšem nebyvala ve své době nikterak ojedinělým jevem. Těmito aktivitami totiž zlínská filharmonie naplňovala jedno ze svých základních poslání – přinášela vyspělou kulturu do řady míst blízkého regionu, a významnou měrou tak přispívala k hudební edukaci široké veřejnosti.

Tomáš Koutný
dramaturg FBM

Snímek z koncertu zlínské filharmonie v Luhačovicích ze dne 15. května 1960. Provedení *Mé vlasti* řídil dirigent Eduard Fischer.

TOMÁŠ BRAUNER

Tomáš Brauner patří k nejvyhledávanějším dirigentům své generace. Narodil se roku 1978 v Praze a vystudoval hru na hoboj a dirigování na tamější konzervatoři. V roce 2005 absolvoval Hudební fakultu Akademie múzických umění (obor dirigování) a následně také studijní stáž na vídeňské Universität für Musik und darstellende Kunst. O pět let později se stal laureátem Mezinárodní dirigentské soutěže Dimitrise Mitropoulose pořádané v řeckých Aténách.

Tomáš Brauner pravidelně spolupracuje s předními symfonickými orchestry a operními domy, jako je například Symfonický orchestr hlavního města Prahy FOK, PKF – Prague Philharmonia, Münchner Symphoniker, Deutsche Radio Philharmonie, Filharmonia im. Karola Szymanowskiego Kraków, Slovenská filharmonia, Philharmonie Südwestfalen, Státní orchestr moskevského rozhlasu, Orchestra of Colours Atény, Janáčkova filharmonie Ostrava, Pražský komorní orchestr, Komorní filharmonie Pardubice, Moravská filharmonie Olomouc, Severočeská filharmonie Teplice, Český národní symfonický orchestr aj. Mezi lety 2013–18 zastával pozici šéfdirigenta Plzeňské filharmonie a počínaje rokem 2014 se stal také hlavním hostujícím dirigentem Symfonického orchestru Českého rozhlasu v Praze.

Uměleckou dráhu operního dirigenta zahájil v Divadle J. K. Tyla v Plzni, kde nastudoval a poté uvedl nemalý počet operních titulů.

Za zmínku stojí např. Ponchielliho opera *La Gioconda*, Mozartův *Don Giovanni*, Čajkovského *Panna orleánská*, Dvořákův *Jakobín*, Pucciniho *Turandot*, *Adriana Lecouvreur* Francesca Cileya a řada dalších. V roce 2008 debutoval ve Státní opeře Praha představením Verdiho *Othella*, následoval Massenetův *Don Quijot*, Rossiniho *Lazebník sevillský*, Pucciniho *Bohéma* a *Tosca*, Verdiho *Nabucco*, Mozartova *Kouzelná flétna*, Bizetova *Carmen* nebo koncertní provedení *Mignon* skladatele Ambroise Thomase. V Národním divadle moravskoslezském v Ostravě nastudoval a řídil Verdiho operu *Nabucco* a *Ernani*, dále Gounodovu operu *Romeo a Julie*, *Marii Stuartovnu* Gaetana Donizettiho, *Hamleta* Ambroise Thomase, Janáčkovu *Káti Kabanovou* aj.

V prominentním Palacio de Bellas Artes v Ciudad de México provedl operu Leoše Janáčka *Její pastorkyňa*. Z baletních produkcí dirigoval kupříkladu inscenaci Čajkovského *Labutího jezera* (v Ostravě) a *Šípkové Růženky*,

Zvoníka od Matky Boží Maurice Jarrea (v Plzni) nebo *Giselle* Adolpha Charlese Adama (v pražské Státní opeře).

Tomáš Brauner je též pravidelně zván pořadatelem významných mezinárodních festivalů, jako je například Bad Kissingen či Festival Richarda Strausse v Garmisch-Partenkirchenu, kam byl společně se Symfonickým orchestrem Českého rozhlasu přizván k realizaci slavnostního zahajovacího koncertu věnovanému 150. výročí narození Richarda Strausse (při této příležitosti řídil provedení Straussovy *Alpské symfonie*). Dále hostoval kupříkladu na festivalech Pražské jaro, Smetanova Litomyšl, Mezinárodním hudebním festivalu Český Krumlov a mnoha dalších.

Počínaje sezonou 2018–19 začal Tomáš Brauner zastávat funkci šéfdirigenta Filharmonie Bohuslava Martinů; dnešní zahajovací koncert tedy bude vůbec prvním, na němž se v této pozici zlínskému publiku představí.

Filharmonie Bohuslava Martinů, o.p.s.
nám. T. G. Masaryka 5556, 760 01 Zlín
tel.: +420 577 005 731

www.filharmonie-zlin.cz

zakladatelé:

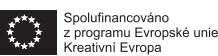
Statutární město Zlín

generální partner:

partneři:

mediální partneři:

FILHARMONIE BOHUSLAVA MARTINŮ

si Vás dovoluje co nejsrdečněji pozvat na

UDÁLOST SEZONY

Jedna z nejuznávanějších českých pěvkyně současného hudebního světa Magdalena Kožená uvede ve spolupráci s předním barokním souborem Collegium 1704 unikátní projekt nazvaný „Zahrada nářků“.

3. 10. 2018 19.00 hodin Kongresové centrum Zlín

MAGDALENA KOŽENÁ

MAGDALENA KOŽENÁ, *mezzosoprán* COLLEGIUM 1704 VÁCLAV LUKS, *dirigent*